

UZASADNIENIE

I. Potrzeba i cel wydania ustawy.

Bezpośrednim powodem konieczności podjęcia inicjatywy legislacyjnej w zakresie zmiany ustawy – Kodeks wyborczy jest budowa Centralnego Rejestru Wyborców.

Aktualnie gminy prowadzą lokalne rejestry wyborców, przy pomocy których sporządzają spisy wyborców na poszczególne wybory, z wykorzystaniem różnych systemów informatycznych. W efekcie w różny sposób gminy obsługują proces organizacji wyborów, przekazywania danych do Państwowej Komisji Wyborczej, a także proces obsługi obywateli zamierzających korzystać z praw wyborczych.

Decentralizacja rozwiązań (blisko 2,5 tys. baz danych o wyborcach) przede wszystkim jednak generuje liczne problemy z organizacją wyborów, w związku z uprawnieniami wyborców w zakresie:

- możliwości wyboru jako stałego miejsca na głosowanie gminy miejsca zamieszkania, innej niż gmina miejsca zameldowania;
- możliwości zmiany miejsca głosowania na konkretne wybory.

Konieczność przekazywania zawiadomień między gminami o zmianach miejsca głosowania wyborców wymaga bardzo dużego zaangażowania urzędników samorządowych w proces dopisywania oraz skreślania wyborców ze spisów wyborców przed wyborami a także powiadamiania wyborców o dokonanych czynnościach. Wiąże się to także z ryzykiem figurowania danego wyborcy w więcej niż jednym rejestrze lub spisie wyborców.

Rozproszenie informacji utrudnia również proces organizacji wyborów za granicą. Każdy wyborca, który zgłasza się do konsula z wnioskiem o dopisanie go do spisu wyborców w wyborach parlamentarnych i wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej musi zostać zweryfikowany w zakresie posiadania czynnego prawa wyborczego, co rodzi konieczność wymiany informacji z gminą w kraju. Ponadto gmina jest zobowiązana do wykreślenia wyborcy przebywającego za granicą ze spisu wyborców w tej gminie. Bardzo krótki czas na weryfikację danych rodzi ryzyko nieuprawnionego głosowania i niewykreślenia wyborcy ze spisu w kraju.

Dodatkowo istnieje ryzyko niespójności w danych wyborców z uwagi na wielokrotne ich powielanie (lokalne rejestry wyborców bazują na danych zgromadzonych w rejestrach mieszkańców gminy, a te z kolei rejestry zasilane są przez rejestr PESEL).

Remedium na powyższe problemy jest budowa Centralnego Rejestru Wyborców, który daje następujące korzyści:

- ✓ Jednolite rozwiązanie informatyczne dla wszystkich gmin przy organizacji wyborów - centralnie zebrane dane o wyborcach, w tym obecnie dopisanych do gminnych rejestrów wyborców
- ✓ Każdy wyborca w jednym rejestrze wpisany do konkretnego obwodu i okręgu,
- ✓ Dostęp i obsługa centralnego rejestru przez gminy oraz organów wyborczych w trybie rzeczywistym,
- ✓ Integracja z rejestrem PESEL jako rejestrem referencyjnym – automatyczne dopisanie wyborcy do obwodu głosowania na podstawie adresu zameldowania;

- ✓ Brak konieczności wzajemnego zawiadamiania się gmin o dopisaniu wyborcy do obwodu według miejsca zamieszkania co eliminuje ryzyko podwójnego figurowania wyborcy w dwóch miejscach i obniża koszty obsługi wyborów;
- ✓ Odmiejscowienie wydawania i elektroniczna zaświadczeń o prawie do głosowania;
- ✓ Centralny Rejestr Wyborców wejdzie w skład Systemu Rejestrów Państwowych – kluczowego systemu zawierającego następujące rejestry: rejestr PESEL, Rejestr Dowodów Osobistych, Rejestr Stanu Cywilnego, Rejestr Danych Kontaktowych, Centralny Rejestr Sprzeciwów, System Odznaczeń Państwowych (oraz od 27 marca 2022 r. Rejestr Dokumentów Paszportowych).

II. Rozwiązania w innych państwach europejskich

Dla oceny projektowanych rozwiązań zebrano informacje dotyczące organizacji wyborów w innych państwach europejskich (Słowenia, Belgia, Holandia, Litwa, Francja, Słowacja, Irlandia, Estonia).

W każdym z analizowanych państw funkcjonuje stały rejestr wyborców: albo jako rejestr centralny (Belgia, Holandia, Francja, Litwa, Słowenia, Estonia) albo jako rejestry zdecentralizowane (Słowacja, Irlandia). W każdym przypadku rejestry prowadzone są elektronicznie. Budowa rejestru wyborców w Polsce jako rejestru centralnego odpowiada zatem tendencjom europejskim, gdyż właśnie takie rejestry dominują.

Regułą jest automatyczne wpisywanie wyborców na listę wyborców na konkretne wybory, na podstawie rejestrów wyborców. W zakresie zmiany miejsca głosowania regulacje są jednak zróżnicowane.

Przypisanie do danego miejsca głosowania powiązanego z miejscem zamieszkania jest stałe bez możliwości zmiany w następujących Państwach: Francji, Belgii, Litwie, Słowenii, Irlandii. W Irlandii wyborcy niepełnosprawni mogą oddać głos w innym lokalu dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych. W Estonii dla wyborców, którzy nie mogą głosować w swoim okręgu w dniu wyborów organizuje się przed wyborami specjalne punkty do głosowania poza okręgiem, a na jedną dobę przed wyborami możliwe jest głosowanie elektroniczne. Na Słowacji wydawana jest karta wyborcy, z którą wyborca może udać się do dowolnego obwodu wyborczego. W Holandii natomiast wymagane jest złożenie wniosku w tej sprawie.

Zróżnicowane są również regulacje odnoszące się do głosowania korespondencyjnego oraz głosowania przez pełnomocnika.

Głosowanie korespondencyjne nie jest możliwe w Belgii i Holandii. W tych dwóch państwach zastrzeżone jest to tylko dla wyborców przebywających za granicą, W związku z COVID w Holandii w 2021 r. wyjątkowo umożliwiono głosowanie korespondencyjne osobom starszym. W innych państwach głosowanie korespondencyjne, jest zastrzeżone dla szczególnych kategorii wyborców.

Głosowanie przez pełnomocnika zdecydowanie jest wykluczone na Słowacji, na Litwie, Słowenii i Irlandii. W Estonii jest to dopuszczalne tylko ze względu na niepełnosprawność wyborcy. Głosowanie przez pełnomocnika jest zaś dopuszczalne w Belgii, Holandii i Francji.

Odnosnie udostępniania danych o wyborcach należy podkreślić, że zasadą jest, że dane są udostępniane innym podmiotom tylko dla realizacji ich ustawowych zadań i organom przeprowadzającym wybory. Poza tym dane są udostępniane tylko osobom, których dane dotyczą.

W żadnym z Państw, które analizowano, rejestr wyborców nie potwierdza prawa kandydowania w wyborach. Bierne prawo wyborcze jest tylko stwierdzone pośrednio, ponieważ tylko osoby uprawnione do głosowania również mogą zostać wybrane. Listy kandydatów są prowadzone poza rejestrem wyborców.

Elektroniczne usługi dla wyborców, w obszarze związanym w wyborami są uzależnione od rozwiązań przyjętych w zakresie organizacji wyborów. Przykładowe e-usługi w innych państwach:

- w Słowacji i Holandii, gdzie możliwe jest zmiana miejsca głosownia możliwe jest złożenie wniosku w tej sprawie drogą elektroniczną
- we Francji i Irlandii drogą elektroniczną można złożyć wniosek o dopisanie do listy wyborców/ korektę danych ale wniosek jest adresowany zgodnie z miejscem zamieszkania.
- W Irlandii istnieje możliwość weryfikacji, czy figuruje się na liście wyborców w spisie wyborców
- W Estonii można drogą elektroniczną zgłaszać zamiar głosowania korespondencyjnego.

III. Propozycje szczegółowe

Niniejszy projekt nie wprowadza zmian w zakresie zasad prawa wyborczego. Zmiany dotyczą jedynie niezbędnego zakresu przepisów w celu umożliwienia przetwarzania danych w CRW i obsługi wyborców z wykorzystaniem tego rejestru.

Art. 5

Zmiana w pkt 10, który obecnie określa, że przez numer PESEL należy rozumieć w stosunku do obywateli Unii Europejskiej numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość wiąże się z wprowadzeniem regulacji nakładającej obowiązek posiadania numeru PESEL przez każdą osobą uprawnioną do głosowania w jakichkolwiek wyborach odbywających się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Obowiązek posiadania numeru PESEL w praktyce oznaczać będzie wiązać się z obowiązkiem porównywania danych we wniosku o ujęcie w stałym obwodzie głosowania z danymi już przetwarzanymi w rejestrze PESEL (w sytuacji gdy numer PESEL został nadany już wcześniej z innych powodów) albo nadania numeru PESEL z urzędu w związku ze złożeniem wniosku o ujęcie w stałym obwodzie głosowania. Możliwa będzie także automatyczna aktualizacja danych w CRW, jeżeli dane osobowe zostaną zaktualizowane w rejestrze PESEL. Kwestie proceduralne zostały określone w art. 19 oraz w ustawie z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności. Tym samym wyeliminowane zostanie ryzyko figurowania danej osoby w dwóch państwowych rejestrach pod różnymi danymi. Ponadto zapewniona zostanie możliwość jednoznacznej identyfikacji osoby w tych rejestrach.

W art. 5 dodaje się natomiast pkt 14, który definiuje pojęcie adresu zamieszkania. Adresem zamieszkania jest adres, pod którym dana osoba faktycznie stale zamieszkuje i pod tym adresem ujęta jest w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania zgodnie z adresem

zameldowania na pobyt stały albo adresem stałego zamieszkania. Powyższy przepis ma na celu wyeliminowanie wątpliwości interpretacyjnych przy ustalaniu tego pojęcia dla różnych celów wyborczych.

Art. 10

Wyszczególnienie obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej jako uprawnionych do udziału w wyborach rady gminy (i w konsekwencji w wyborach wójta, burmistrza, prezydenta miasta) jest konsekwencją umowy między Rzeczpospolitą Polską a Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej w sprawie udziału w niektórych wyborach przez obywateli jednego Państwa zamieszkujących na terytorium drugiego Państwa, podpisanej w Warszawie dnia 29 maja 2020 r. Na mocy tej umowy mogą oni dalej brać udział w tych wyborach, co oznacza zachowanie ciągłości uprawnień do głosowania do wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej.

Art. 12

Obecnie art. 12 § 5 przesądza, że w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta odrębny obwód głosowania w jednostce, takiej jak zakład leczniczy, dom pomocy społecznej, zakład karny i areszt śledczy oraz oddział zewnętrzny takiego zakładu i aresztu, tworzy się, jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w rejestrze wyborców prowadzonym w gminie, na terenie której położona jest dana jednostka.

Takie rozwiązanie wynika z faktu, że gmina może zweryfikować dane osób ujętych wyłącznie w prowadzonym przez nią rejestrze wyborców. Obowiązująca regulacja ogranicza jednak prawo oddania głosu. Należy podkreślić, że w tego typu jednostkach przebywają osoby nie tylko z danej gminy ale i z całego województwa. Utworzenie CRW znosi dotychczasowe ograniczenia.

Tym samym, jeżeli odbywają się wybory do sejmiku województwa zapewniona zostanie możliwość udziału w tych wyborach wszystkim mieszkańcom danego województwa przebywającym w ww. jednostkach.

W wyborach do rady powiatu obwód odrębny utworzony zostanie, jeżeli w dniu wyborów będą w jednostce przebywać wyborcy ujęci w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tego powiatu.

W wyborach do rady gminy obwód odrębny utworzony zostanie, jeżeli w dniu wyborów będą w jednostce przebywać wyborcy ujęci w stałych obwodach głosowania gmin położonych na terenie tej gminy.

W procesie tworzenia stałych obwodów głosowania wprowadza się obowiązek dla właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego do wprowadzania do CRW danych dotyczących tworzonego obwodu głosowania na podstawie postanowienia komisarza wyborczego.

Art. 13

Zmiana w § 3 ma na celu zobowiązanie właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego do wprowadzania do CRW danych dotyczących zmian w granicach stałych obwodów głosowania.

Art. 13a

Zmiana w § 3 ma na celu zobowiązanie właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego do wprowadzania do CRW informacji o tymczasowej siedzibie obwodowej komisji wyborczej, jeżeli wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie w ustalonej przez komisarza wyborczego siedzibie obwodowej komisji wyborczej byłoby niemożliwe.

Art. 18.

Nowe brzmienie art. 18 określa cel prowadzenia CRW, zadania związane z prowadzeniem tego rejestru i podmioty, które zadania te realizują. Definiuje się ponadto zakres organów mających bezpośredni dostęp do rejestru.

Celem prowadzenia rejestru jest gromadzenie danych o wyborcach oraz posiadaniu bądź nieposiadaniu przez nich prawa wybierania zarówno w celu potwierdzenia możliwości udziału w wyborach, jak i w związku ze sprawdzaniem podpisów złożonych właściwemu organowi w związku z zamiarem przeprowadzenia referendum lub zgłoszeniem inicjatywy ustawodawczej przez obywateli. CRW umożliwi ustalenie liczby wyborców oraz sporządzanie spisów wyborców.

CRW jako kolejny rejestr dołączany do systemu rejestrów państwowych będzie utrzymywany przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, w taki sposób aby zapewnić bezpieczeństwo danych osobowych. Dostęp do rejestru będzie możliwy poza siecią Internet, tj. poprzez sieć udostępnioną na potrzeby systemu rejestru państwowych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Dostęp do rejestru będą posiadać wójtowie, stałe organy wyborcze, minister właściwy do spraw informatyzacji, minister właściwy do spraw zagranicznych, konsulowie. Dostęp do rejestru jest związany z potrzebą realizacji zadań wynikających z Kodeksu wyborczego.

Aktualizacji rejestru będą dokonywać gminy jako zadania zlecone. Środki na realizację tego zadania, tak jak dotychczas na prowadzenie lokalnego rejestru wyborców, będzie przekazywać Państwowa Komisja Wyborcza.

Ze względu na fakt, że liczne przepisy Kodeksu wyborczego uzależniają określone działania od liczby mieszkańców niezbędne jest również wykorzystywanie CRW do ustalenia liczby mieszkańców w stałych obwodach głosowania oraz okręgach wyborczych.

Art. 18a-18c

Projektowane przepisy określają zakresy danych osobowych przetwarzanych w CRW. Sam zakres przetwarzanych danych nie podlega zmianom w stosunku do stanu aktualnego. Są to:

- imię (imiona),

- nazwisko,
- numer ewidencyjny PESEL ,
- imię ojca,
- data urodzenia,
- adres zameldowania na pobyt stały
- adres stałego zamieszkania zarejestrowany w związku ze zmianą obwodu głosowania,
- informacja o pozbawieniu prawa wybierania.

Określenie w centralnym rejestrze granic wszystkich obwodów i okręgów umożliwi gromadzenie przy każdej osobie dodatkowo informację:

- o obwodzie głosowania właściwym dla osoby ze względu na miejsce zameldowania lub zamieszkania
- o okręgu wyborczym właściwym w wyborach do Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego i rad gmin, rad powiatów i sejmików województw.

Przypisanie do obwodu i okręgu będzie następować poprzez adres zameldowania lub zamieszkania. W praktyce oznacza to, że osoba głosuje w tym obwodzie i okręgu, którego granice obejmują dany adres.

Nie zmienia się również zasada podziału rejestru na część A i B. W części A przetwarzane są dane obywateli polskich, w części B - dane obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, którzy mogą w Polsce brać udział w wyborach do Parlamentu Europejskiego i wyborach do rady gminy. W części B dodatkowo będą przetwarzane dane obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

W celu zapewnienia prawidłowości danych osobowych w całym systemie rejestrów państwowych dane osobowe będą przekazywane do CRW z rejestru PESEL. Dane każdej osoby, która skończy 18 lat automatycznie zasilą CRW. W przypadku zmiany danych w rejestrze PESEL automatycznie zmiana zostanie rozpropagowana również w CRW.

Dane wynikające ze składanych wniosków przez wyborców czy wynikające z wyroków sądowych będą wprowadzane przez wójta.

Dane z rejestru będą usuwane w przypadku:

- 1) z urzędu w przypadku zgonu osoby,
- 2) z urzędu w przypadku utraty obywatelstwa polskiego albo obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;
- 3) anulowania numeru ewidencyjnego PESEL osoby,
- 4) na wniosek wyborcy – obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej; .

Powyższe oznacza, że w CRW przetwarzane są dane obywateli polskich przez okres od ukończenia 18 roku życia do czasu zgonu/utraty obywatelstwa polskiego, tj. przez całe dorosłe życie. Dane obywatela państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej przetwarza się od momentu złożenia wniosku o ujęcie w stałym obwodzie głosowania do

momentu złożenia wniosku o wykreślenie z tego rejestru albo do czasu zgonu/utrąty obywatelstwa któregoś z tych państw.

Anulowanie numeru PESEL oznacza w praktyce, że w rejestrze PESEL były zawarte dane nieprawidłowe/niezgodne z rzeczywistością i w konsekwencji muszą również ulec usunięciu z CRW.

Art. 19 i art. 19a

Zachowana zostaje kluczowa zasada, iż można być ujętym w jednym stałym obwodzie głosowania (dotychczas w jednym rejestrze wyborców).

Projektowane przepisy art. 19 i art. 19a określają zasady ujmowania wyborców do obwodów wyborczych. Tak, jak dotychczas podstawową zasadą jest zasada ujęcia z urzędu do obwodu właściwego ze względu na miejsce stałego zameldowania.

Zachowana zostaje również możliwość ujęcia wyborcy w obwodzie głosowania wynikającego z miejsca zamieszkania, innego niż miejsce zameldowania. Może to mieć miejsce tylko na wniosek osoby, która mieszka na stałe w gminie innej niż jest zameldowana. Na swój wniosek ujmowani w obwodach są także obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej oraz obywatele Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej

Wyborcy bezdomni, nigdzie niezamieszkali, ale którzy stale w danej gminie przebywają, również mogą na swój wniosek zostać ujęci w obwodzie głosowania zgodnego z miejscem przebywania w tej gminie.

Wniosek o ujęcie w stałym obwodzie głosowania będzie można złożyć, tak jak dotychczas tradycyjnie w urzędzie w postaci papierowej lub skorzystać z e-usługi. Niezależnie od tego w jaki sposób wniosek zostanie złożony każdorazowo musi on podlegać weryfikacji.

Wniosek można składać w każdym czasie, ale w sytuacji zbliżających się wyborów wniosek taki można złożyć najpóźniej na 5 dni przed wyborami. Należy podkreślić, że w okresie przedwyborczym urzędy gmin mają bardzo dużo pracy z przygotowaniem wyborów i spisów wyborców. Stąd też dla wykluczenia sytuacji, że wnioski pozostałyby z braku czasu nieobsłużone zawiesza się możliwość ich składania.

W przepisach doprecyzowuje się, że wyborca ujęty na swój wniosek w obwodzie głosowania w gminie innej niż gmina miejsca zameldowania na pobyt stały, który zostanie następnie zameldowany na pobyt stały w kolejnej gminie, jest z urzędu ujmowany w obwodzie w gminie miejsca stałego zameldowania. W praktyce oznacza to, że czynność zameldowania, która zostanie dokonana po ujęciu wyborcy w obwodzie znosi skutki złożonego wniosku. Wyborca zostaje przeniesiony od obwodu właściwego dla miejsca zameldowania. Jeżeli wyborca w praktyce nie zmienił miejsca zamieszkania i dalej właśnie w tym miejscu chciałby realizować swoje prawo wybierania będzie zobowiązany do złożenia wniosku o ujęcie w obwodzie głosowania.

Wyborca, który zamieszkuje w gminie pod adresem innym niż adres zameldowania również w ramach tej gminy może złożyć wniosek o przypisanie go obwodu zgodnie z miejscem zamieszkania.

Wyborcy, których dane są przetwarzane w części B, ujmowani są w obwodach głosowania wyłącznie na swój wniosek oraz zgodnie z miejscem zamieszkania. Jeżeli w chwili złożenia wniosku osoba nie posiada numeru PESEL jest zobowiązana do podania danych, które nie tylko są wymagane dla realizacji

prawa głosowania, ale również danych wymaganych ustawą o ewidencji ludności do nadania numeru PESEL.

Jeżeli osoba posiada numer PESEL w chwili złożenia wniosku, a dane podane przez nią we wniosku różnią się od tych przetwarzanych w rejestrze PESEL, koniecznym jest wyjaśnienie tych rozbieżności.

Art. 20

Pozostawia się formę decyzji wójta do rozpatrzenia wniosku o zmianę obwodu głosowania. Decyzja ma charakter deklaratoryjny, potwierdza, że wyborca występujący z takim wnioskiem spełnia wymaganie stałego zamieszkiwania na obszarze gminy i w konsekwencji spełnia wymaganie do zaliczenia go w poczet stałych wyborców tej gminy. Odmowa przypisania do obwodu danego wyborcy również następuje w formie decyzji.

Tak jak dotychczas, sposób weryfikacji deklaracji co do miejsca zamieszkania wyborcy, pozostawia się do określenia organowi, który jest zobowiązany przeprowadzić postępowanie wyjaśniające. Przyjmuje się, że weryfikacja powinna polegać zarówno na sprawdzeniu faktu zamieszkania pod wskazanym adresem lub przebywania we wskazanym miejscu na obszarze gminy, jak i na nadaniu okoliczności mogących świadczyć o zamiarze stałego pobytu w takim miejscu.

Zachowany zostaje odrębny tryb wydawania takiej decyzji, tj. taki, do którego nie mają zastosowania przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Zachowany zostaje również termin na wydanie takiej decyzji i obowiązek weryfikacji, czy wnioskodawca faktycznie zamieszkuje na stałe na terenie danej gminy. W przypadku wydania decyzji odmownej, tak jak dotychczas istnieje możliwość wniesienia skargi do sądu rejonowego.

W związku z budową CRW nie będzie natomiast potrzeby zawiadamiania, o ujęciu wyborcy na jego wniosek do obwodu, urzędu gminy właściwego ze względu na ostatnie miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały. Zawiadomienie miało na celu skreślenie wyborcy z listy wyborców przez zawiadamianą gminę. Centralny rejestr zapewni, że wyborca automatycznie zostanie przeniesiony między obwodami.

Art. 21.

W CRW przyjęto założenie, że przechowuje on dane wszystkich wyborców, niezależnie od faktu, czy wyrokiem sądu określone osoby zostały pozbawione realizacji czynnego prawa wyborczego. W danych o każdej osobie przechowywana będzie informacja o posiadaniu czy też o nieposiadaniu prawa wybierania (stałym lub czasowym). Osoby pozbawione prawa wybierania nie będą ujmowane w spisach wyborców.

Tryb przekazywania powiadomień o pozbawieniu prawa wybierania będzie jednak odmiejscowiony, tj. nie będzie powiązany z miejscem zameldowania danej osoby. Informacje w tym zakresie będą przekazywane do wójta gminy właściwego, ze względu na siedzibę sądu wydającego orzeczenie o pozbawieniu prawa wybierania.

Tak jak dotychczas do określenia szczegółowego trybu przekazywania tych powiadomień będzie upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Art. 22

W świetle dotychczasowych przepisów rejestry wyborców prowadzone przez gminy mogą być szeroko udostępniane i w konsekwencji każdy ma prawo do domagania się usunięcia nieprawidłowości w tym rejestrze.

W projektowanych przepisach, z uwagi na ochronę danych osobowych, przewiduje się, że dostęp do danych zawartych w CRW, będzie ograniczony tylko do danych własnych. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w danych osobowych nie będzie miał już jednak zastosowania tryb reklamacyjny. W tym zakresie bowiem CRW będzie zasilany danymi z rejestru PESEL i w przypadku niezgodności dane będą musiały wpięrow być poprawione w tamtym rejestrze. Prawo do wniesienia reklamacji w związku z tym będzie dotyczyło tylko nieprawidłowości związanych w nieprawidłowym przypisaniem do obwodu. Tryb rozpatrywania reklamacji nie podlega zmianom.

Art. 23

Prawa wyborcze w Polsce mają również obywatele państw członkowskich Unii Europejskiej. Jest to konsekwencją obywatelstwa Unii Europejskiej, które obejmuje m. in. prawo do głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach lokalnych w państwie członkowskim miejsca zamieszkania na takich samych warunkach jak obywatele tego państwa.

Z uwagi na konieczność wykluczenia z wykonywania prawa wybierania w więcej niż jednym państwie członkowskim ma miejsce wymiana informacji między państwem zamieszkania a państwem pochodzenia wyborcy unijnego. Obowiązek przekazywania informacji spoczywa na ministrze właściwym do spraw informatyzacji i obejmuje przekazanie informacji o dopisaniu się wyborcy unijnego do rejestru w Polsce albo o skreśleniu go z tego rejestru, jeżeli taki wniosek zostanie przez niego złożony.

W chwili obecnej obieg informacji o wyborcach unijnych w kraju jest skomplikowany. Wójt jest zobowiązany przekazać dane w tym zakresie do wojewody. Zbiorcze informacje z województwa za pośrednictwem wojewody trafiają do ministra właściwego do spraw informatyzacji. Budowa CRW sprawi, że obieg informacji będzie uproszczony. Dane o wyborcach unijnych będą rejestrowane w gminie bezpośrednio w CRW, a minister właściwy do spraw informatyzacji będzie je przekazywał z tego rejestru właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej.

Uchylenie art. 24 i 25

Uchylenie art. 24 ma związek z nowym brzmieniem art. 23, który konsumuje jego treść.

Uchylenie art. 25 jest związane natomiast z faktem, że nie będą funkcjonowały po wejściu w życie lokalne rejestry wyborców. Stąd też nie ma potrzeby określania jego wzoru i sposobu aktualizacji. Dla określenia sposobu prowadzenia CRW i określenia wzorów niektórych dokumentów wprowadza się nowe upoważnienie do wydawania rozporządzenia w art. 32a i 32b.

Art. 25a i 25b

Projektowane przepisy pozwalają gminom prowadzić w systemie teleinformatycznym lokalne rejestry wyborców, które mogą być wykorzystywane do przeprowadzania wyborów do organów jednostek pomocniczych gminy. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 35 ustawy o samorządzie gminnym zasady i tryb wyborów organów jednostki pomocniczej określa statut jednostki pomocniczej, który określa rady gminy po przeprowadzeniu konsultacji z mieszkańcami. Z uwagi na szeroką samodzielność gminy w

tym obszarze prowadzenie lokalnego rejestru wyborców oraz zasilanie go danymi z CRW jest fakultatywne.

W przypadku podjęcia decyzji o prowadzeniu takiego lokalnego rejestru jego utrzymanie i ewentualny rozwój, jak również zapewnienie ochrony danych w nim zawartych staje się zadaniem własnym gminy. Jeżeli gmina nie zdecyduje się na prowadzenie rejestru oznaczać to będzie, że w inny sposób zapewni organizację wyborów do organów jednostek pomocniczych gminy.

Dodatkową konsekwencją prowadzenia lokalnego rejestru wyborców będzie konieczność zasilania tego rejestru danymi osobowymi z CRW. Ważne jest bowiem zapewnienie jednolitości danych w każdym z rejestrów. Z uwagi na fakt, że są przetwarzane dane o posiadaniu/nieposiadaniu prawa wybierania, które pośrednio wskazują na dane wrażliwe (stan zdrowia lub karalność) należy zapewnić odpowiedni poziom ochrony tych danych. Stąd też przewidziano możliwość kontroli gmin w tym zakresie.

Jeżeli jest taka potrzeba, dane przekazywane do lokalnych rejestrów mogą dotyczyć także numerów i granic stałych obwodów głosowania ustalonych dla tej gminy oraz numerów i granic okręgów wyborczych ustalonych na potrzeby do wyborów do rady gminy.

Art. 26 i 26a.

Dokumentem sporządzanym na każde wybory, stanowiącym ewidencję wyborców uprawnionych do oddania głosu pozostaje spis wyborców.

Spisy wyborców będą sporządzane w Centralnym Rejestrze Wyborców w oparciu o dane wyborców ujętych w obwodach głosowania zgodnie z miejscem zameldowania lub miejscem zamieszkania. Jako zasadę wprowadza się sporządzanie wstępnych spisów wyborców od 44 dnia przed dniem wyborów. Od tego terminu należy uznawać bowiem podział na obwody głosowania na niepodlegający już zmianom przed wyborami.

Zmiany w spisach mogą być związane przede wszystkim z:

- przebywaniem wyborcy w dniu wyborów w zakładzie leczniczym, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu (wyborca będzie ujęty w spisie odrębnym sporządzanym dla tej jednostki),
- przebywaniem wyborców poza miejscem zamieszkania;
- pełnieniem służby w miejscowości innej niż miejsce zameldowania lub zamieszkania przez żołnierzy
- pobraniem zaświadczenia o prawie do głosowania (wyborca w dniu wyborów będzie mógł zagłosować w dowolnym lokalu wyborczym),
- przebywaniem wyborcy w dniu wyborów na polskim statku morskim (wyborca będzie ujęty na swój wniosek w spisie wyborców sporządzanym przez kapitana statku)
- przybywaniem wyborcy w dniu wyborów za granicą (wyborca będzie ujęty na swój wniosek w spisie sporządzonym przez konsula).

Uwzględnienie w spisie wyborców wszystkich zmian pozwoli na jego zamknięcie, wydrukowanie i przekazanie obwodowej komisji.

Art. 28.

Zmiana miejsca głosowania w kraju wynika najczęściej z faktu przebywania w dniu wyborów w innym miejscu niż miejsce zamieszkania. Utworzenie e-usługi umożliwiającej złożenie wniosku o dopisanie do spisu wyborców w miejscu czasowego pobytu bardzo ułatwiło wyborcom zmianę miejsca głosowania. Usługa jest masowo wykorzystywana. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. z usługi skorzystało 600 tys. osób.

Zmiana miejsca głosowania jest jednak trudna do obsłużenia przez gminy, które muszą między sobą przekazywać zawiadomienia o tym fakcie. Ma to miejsce w ciągu kilku dni tuż przed samymi wyborami i rodzi ryzyko figurowania wyborcy w dwóch spisach wyborców.

Budowa Centralnego Rejestru Wyborców umożliwia budowę nowej usługi elektronicznej, która pozostawi wyborcom możliwość zmiany miejsca głosowania na konkretne wybory, a ponadto zapewnione będzie automatyczne przeniesienie wyborcy między spisami wyborców, z uwagi na fakt sporządzania ich w tym samym rejestrze. W konsekwencji staje się również możliwe wydłużenie czasu w zakresie dopisywania się do spisu wyborców, tj. do dwóch dni przed dniem wyborów. Uruchomienie usługi będzie zaś następować po 45 dniu przed dniem wyborów, tj. po upływie terminu na zmianę siedzib obwodowych komisji wyborczych. W praktyce oznacza to, że obwody głosowania są ukształtowane na wybory.

Pozostawia się wyborcom także możliwość złożenia pisemnego wniosku o dopisanie do spisu wyborców do urzędu gminy właściwego dla wybranego obwodu głosowania na obszarze gminy w której wyborca przebywać będzie w dniu wyborów.

W projektowanym przepisie doprecyzowuje się, że wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w których możliwa jest druga tura wyborów, możliwe jest dopisanie się do spisów wyborców także przed 2 turą wyborów.

Art. 29a

W art. 29 doprecyzowuje się, że osoby ujęte w spisie wyborców sporządzonym:

- dla zakładu leczniczego, domu pomocy społecznej, zakładu karnego i aresztu śledczym oraz oddziału zewnętrznego takiego zakładu i aresztu
- na statku morskim lub za granicą

zostają skreślone ze spisu w obwodzie właściwym dla miejsca zameldowania lub zamieszkania.

Art. 30

W stosunku do żołnierzy doprecyzowuje się, iż ma zastosowanie art. 28, dla dopisywania się do spisu wyborców.

Uchylenie art. 31

Uchylany przepis nakłada obowiązek przekazywania powiadomień między organami sporządzającymi spisy wyborców o zmianie miejsca głosowania wyborcy. Należy podkreślić, że dzięki budowie CRW przekazywanie tego rodzaju zaświadczeń będzie zbędne. Organy sporządzające spisy wyborcze będą mieć dostęp do CRW, a powiadomienia będą przekazywane systemowo.

Art. 32.

W zakresie wydawania zaświadczenia o prawie do głosowania, w związku z budową CRW, możliwe jest odmiejszczenie wydawania takiego zaświadczenia. Informacje o wyborcy dostępne stają się bowiem dla każdego urzędu gminy, a nie tylko tego, który prowadzi lokalny rejestr wyborców, jak jest to obecnie. Odmiejszczając wydawanie zaświadczenia rezygnuje się jednocześnie z możliwości odbioru zaświadczenia przez pełnomocnika. Każdy wyborca może bowiem odebrać zaświadczenie w urzędzie gminy dogodnym dla siebie.

W przepisach doprecyzowuje się, że wyborca, któremu wydano zaświadczenie o prawie do głosowania, nie jest ujmowany przed wyborami w spisie wyborców. Zostanie od dopisany do spisu wyborców w obwodzie, który zostanie przez niego wybrany jako miejsce głosowania.

Projektowany przepis przesądza jednocześnie o zasadach wydawania zaświadczeń w przypadku wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Przewiduje się możliwość wydawania zaświadczenia od razu na dwa głosowania, jak również tylko na ponowne głosowanie.

Art. 32a i 32b

Projektowane przepisy wprowadzają nowe upoważnienia do wydania aktów wykonawczych.

Należy podkreślić, że nie jest możliwe utrzymanie dotychczasowych aktów wykonawczych w mocy, gdyż nawet ich odpowiednie stosowanie nie pozwoli osiągnąć celu zmian.

Uchylenie art. 33

Uchylenie art. 33 jest związane z nowym ukształtowaniem upoważnień do wydania aktów wykonawczych w art.32a i 32b.

Art. 34

W wyborach do Sejmu i Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyborach do Parlamentu Europejskiego możliwe jest głosowanie na polskich statkach morskich. W przepisie określa się zakres danych podawanych we wniosku, którego złożenie jest wymagane do realizacji prawa głosowania na statku. Ponadto nakłada się na kapitana statku obowiązek powiadomienia urzędu dzielnicy Śródmieście m.st. Warszawy o dopisaniu wyborcy do spisu wyborców sporządzanym na statku. Jest to konieczne do wpisania tej informacji do CRW, co skutkować będzie skreśleniem tego wyborcy ze spisu w gminie właściwej ze względu na adres zameldowania lub zamieszkania. W konsekwencji zatem modyfikacji podlega zakres upoważnienia ustawowego zawartego w art. 34 § 4 do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

Art. 35

W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyborów do Parlamentu Europejskiego dla obywateli polskich przebywających za granicą tworzone są obwody głosowania, a wyborcy którzy chcą wziąć udział w wyborach zobowiązani są do złożenia wniosku do konsula o dopisanie się do spisu wyborców.

Dla złożenia wniosku pozostawia się szeroki wachlarz możliwości, przy czym rezygnuje się z możliwości składania wniosku telegraficznie lub telefaksem z uwagi na archaiczność takich rozwiązań. Wyborca, który tylko czasowo przebywa za granicą nie będzie musiał już podawać miejsca wpisania do rejestru wyborcy, gdyż jego dane będą przetwarzane w CRW. Konsul bez pośrednictwa gminy będzie mógł zweryfikować dane tego wyborcy i oznaczyć w CRW, że wyborca ten głosuje za granicą. W konsekwencji nie ma także potrzeby, aby minister właściwy do spraw zagranicznych określał wzór zawiadomienia o wpisaniu wyborcy do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania oraz sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju. W konsekwencji zatem modyfikacji podlega zakres upoważnienia ustawowego zawartego w art. 35 § 4 do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw zagranicznych.

Art. 36.

W związku z przetwarzaniem danych w CRW w nowy sposób muszą zostać określone zasady udostępniania danych osobom, których dane w tym rejestrze są przetwarzane.

W pierwszej kolejności należy podkreślić, że możliwy będzie wgląd do CRW w zakresie danych własnych przy wykorzystaniu e-usługi. Zakres danych w okresie przed wyborami będzie ulegał rozszerzeniu o dane zawarte w spisie wyborców. Osoba, której dane dotyczą może pobrać je w postaci zaświadczenia opatrzonego pieczęcią ministra do spraw cyfryzacji. Takie samo zaświadczenie można będzie otrzymać składając wniosek do wójta dowolnie wybranej gminy. W okresie przedwyborczym zastrzega się jednak możliwość składania wniosku wyłącznie do 5 dnia przed dniem wyborów. Wynika to z konieczności podjęcia przez urzędników działań związanych z organizacją wyborów.

W okresie przedwyborczym w urzędzie gminy wyborca może zweryfikować, czy został uwzględniony w spisie wyborców na konkretne wybory. Wyborcy udzielana jest informacja, że jest ujęty w spisie wyborców lub nie figuruje w spisie wyborców. Na żądanie informacja potwierdzana jest na piśmie.

Art. 37

Zmiana ma charakter formalny w związku z likwidacją lokalnych rejestrów wyborców jako rejestrów wykorzystywanych przy organizacji wyborów na rzecz CRW i nie wpływa na zakres uprawnień osób niepełnosprawnych.

Art. 51

Przetwarzanie danych w CRW upraszcza procedurę sporządzania spisu wyborców, niemniej nie można wykluczyć że omyłkowo wyborca nie zostanie w nim umieszczony. Z tego względu wprowadza się możliwość poprawienia takiej omyłki przez obwodową komisję wyborczą w dniu wyborów.

W przypadku wyrażenia chęci głosowania w dniu wyborów przez osobę zamieszkujejącą stale za granicą koniecznym jest potwierdzenie, że osoba ta nie została już ujęta w innym spisie wyborców. Wymaga to weryfikacji informacji o tej osobie w CRW.

Art. 53b

W art. 53b ust. 2 przewiduje się rezygnację ze zgłaszania zamiaru głosowania korespondencyjnego drogą telegraficzną lub telefaksem z uwagi na archaiczność takiego rozwiązania. Jednocześnie doprecyzowuje się wprost, że takiego zgłoszenia można dokonać z wykorzystaniem e-usługi. W zgłoszeniu nie ma już potrzeby zamieszczania oświadczenia o wpisaniu tego wyborcy do rejestru wyborców w danej gminie, gdyż dane wyborcy będą przetwarzane w CRW.

Art. 55.

Propozycja uchylecia § 1 związana jest z wprowadzeniem możliwości udzielenia pełnomocnictwa każdej osobie, nie tylko głosującej w tej samej gminie co udzielający pełnomocnictwa. Dane pełnomocnika mogą zostać zweryfikowane w CRW, niezależnie do jakiego obwodu głosowania jest on przypisany.

Art. 56.

W związku z budową CRW doprecyzowuje się, że akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy wniesiony do wójta gminy w której wyborca jest przypisany do obwodu głosowania zgodnie z miejscem zameldowania lub miejscem zamieszkania. Doprecyzowuje się także sposób złożenia wniosku, w tym wskazując również na e-usługę.

Art. 160 i art. 165

Proponowana zmiana art. 160 § 1 pkt2 modyfikuje zadania Państwowej Komisji Wyborczej. Po uruchomieniu CRW Państwowa Komisja Wyborcza będzie sprawować nadzór nad poprawnością aktualizacji wpisów w tym rejestrze. Zakres uprawnień Państwowej Komisji Wyborczej w tym obszarze określa art. 165. Zgodnie z proponowanymi zmianami Państwowa Komisja Wyborcza będzie mogła nadzorować prawidłowość aktualizowania CRW oraz sporządzania spisów wyborców przez gminy i występować z urzędu do właściwych organów o wykreślenie z obwodu wyborców lub spisu wyborców osób, które zostały przypisane do obwodu lub wpisane do spisu z naruszeniem przepisów prawa. W obszarze zadań informacyjnych o liczbie wyborców i liczbie mieszkańców Państwowa Komisja Wyborcza bazować będzie na danych z CRW, co odciąży gminy z obowiązku przekazywania danych statystycznych do Komisji.

Art. 162

Zmiana w § 2 i 3 polegająca na zmianie słowa „oprogramowanie” na „system teleinformatyczny” wiąże się z dodaniem § 4, który przesądza, że system teleinformatyczny prowadzony pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej zasilany jest danymi Centralnego Rejestru Wyborców w zakresie numerów i granic obwodów głosowania, numerów i granic okręgów wyborczych oraz danymi oraz danymi co do liczby mieszkańców i liczby wyborców. Przekazywanie danych może mieć miejsce między systemami, a nie między systemem a oprogramowaniem.

Art. 199, 259, 337

Zmiana na charakter porządkowy w związku z wprowadzeniem CRW.

Art. 202, 261, 340, 419, 421, 455

Istotą zmian jest nałożenie obowiązku na właściwego dyrektora delegatury Krajowego Biura Wyborczego wprowadzania do CRW informacji o numerach i granicach okręgów wyborczych w wyborach do Sejmu, Senatu, Parlamentu Europejskiego, rady gminy, rady powiatu, sejmiku województwa.

Art. 203

Zmiana na charakter porządkowy. W związku z wprowadzeniem CRW ustalenie liczby mieszkańców, od której zależy zmiana liczby okręgów do Sejmu dokonywać się będzie w oparciu o dane z CRW.

Art. 217

W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów poparcia na listach kandydatów na posłów okręgowa komisja wyborcza dokonywać będzie weryfikacji danych wyborców udzielających poparcia w oparciu o dane zawarte w Centralnym Rejestrze Wyborców.

Art. 373 i 375

Zmiana na charakter w związku z wprowadzeniem CRW.

Art. 478

Zmiana na charakter w związku z wprowadzeniem CRW.

IV. Zmiany w przepisach innych ustaw.

Zmiany w:

- ustawie z dnia 15 września 2000 r. o referendum lokalnym
 - ustawie z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851)
 - ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 305)
- mają charakter porządkowy w związku z budową CRW.

Zmiany w przepisach ustawy 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2021 r. poz. 510 i 1000) są konsekwencją zmian w Kodeksie wyborczym, w zakresie w jakim wprowadza on obowiązek posiadania numeru PESEL przez obywateli Unii Europejskiej niebędącymi obywatelami polskimi, oraz obywateli Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, i mają na celu określenie trybu nadawania numeru PESEL w tych przypadkach.

Wprowadza się również przepisy umożliwiające przekazywanie danych z rejestru PESEL do CRW, co usprawnia obieg danych i zapewnia ich jednolitość w systemie rejestrów państwowych.

V. Przepisy końcowe.

Produkcyjne uruchomienie CRW wymaga wcześniejszych przygotowań w zakresie zasilenia tego rejestru danymi. Od strony technicznej należy podkreślić, że do CRW zostaną pobrane dane z dwóch systemów.

Pierwszym z nich jest system WOW, tj. - aktualnie wykorzystywany system przez KBW do wsparcia organizacji wyborów. Migrowanie z niego będą dane takie jak:

- dane związane z obwodami i obwodowymi komisjami wyborczymi,
- dane związane z delegaturami,
- dane związane okręgami wyborczymi,
- adresy zamieszkania wyborców z części A,
- adresy zamieszkania wyborców z części B,
- lista osób pozbawionych prawa wybierania.

Drugim systemem wykorzystanym do zasilenia CRW będzie rejestr PESEL, z którego zostaną pobrane

- dane osobowe oraz aktualne adresy zameldowania na pobyt stały wyborców z części A,
- dane osobowe wyborców z części B,
- aktualne adresy zameldowania na pobyt stały mieszkańców niebędących wyborcami.

Pobranie danych z systemu WOW w zakresie adresów zamieszkania wyborców z części A i B oraz pozbawienia prawa wybierania wymaga ich uprzedniego wprowadzenia do tego systemu przez gminy). Pobranie natomiast z systemu WOW danych związanych z obwodami i okręgami wyborczymi wymaga korekty postanowień komisarzy wyborczy w zakresie uaktualnienia opisów granic obwodów głosowania oraz okręgów wyborczych. Opisy te muszą zostać dostosowane do sposobu opisywania granic w systemie, tj. punkty adresowe muszą mieć swoje odniesienie w kodach TERYT i w związku z tym nie mogą być określane w sposób zwyczajowy przyjęty w odniesieniu np. do określonych obiektów geograficznych.

Pobranie danych z systemu WOW i rejestru PESEL umożliwi przypisanie wyborców do obwodów i okręgów. Zebrane dane przed ich wykorzystaniem zostaną zweryfikowane dodatkowo przez gminę.

Ostatnim krokiem jest przekształcenie aktualnych rejestrów wyborców w lokalne rejestry wyborców albo zaprzestanie ich prowadzenia przez gminy.